

ՄԱՅԻՆ

ԿԱՆԱՆՅ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՇԱՐԲԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՏԱԿԱՆ

ՍՈՏԵԼԻ, ՏՆՏԱՄՈՒԹԵԱՆ, ԿՈՐՈՅԹԻ

ՋԵՌԱԿԱՆ, ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

ԿԱՆԱՅԻՂԱՐՑՆԵՐՈՒ ԵՎ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թիւ 47

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԼՈՒԻԶ

ՕՐԻՈՐԴ ՅՊԻԼԱՆԷ ՍԿՐԻՍԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՀԵՐՄԻՆԷ ԳՐԻՈՐԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՄԱՌԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՔՐԻՍՏԻՆԷ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ԵՒ

ՕՐԻՈՐԴ ՄԱԹԻՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Գ/ն 40 փարս

Յպտգրութիւն ԾԱՂԻԿ, Կալաթա.

ALA BRODEUSE AU FIL D'OR

MARQUE

DÉPOSÉE

FONDÉE EN 1888

ԱՐԹԱՔԻ Ա. ԽՈՒՄԱՐԵԱՆ

(Ա. ՍԵՂՆԱԳՈՐԾ)

Մեծ Շուկայ, Գալբաթնայր, Նոսրի Օսմանի, քիւ 5 եւ 11

Երկար տարիներէ ի վեր հանրութեան զտահալի թիւնն ու համակրութիւնը գրաւած այս զոյգ մը վաճառատունները, վերջին դորաձեւութեանց համաձայն, զարգարուած են վարստին ամէն տեսակ ասեղնագործութեան եւ արդուզարգի վերաբերեալ նիւթերով: Ի մէջ այլոց կը գտնուին Բարիզի առաջնակարգ Ֆապրիզաներու զանազան ապրանքներ, չաա մը գոյներէ բազմազան զորտոնէ, Ֆորդէ, շինիլ, յուանքի համար եւ անարատ մնալու պայմանաւ, վաճառատան գլխաւոր սպասարարն նիւթը եղող D. M. C. նիւթ մետաքսներ, քոթոններ, ֆիշուի, գորգի եւ գանավայի բուրգեր գորգերու եւ բարձերու համար սթամբաներ, էթամին եւ պարզ գանավաներ, շինիլ գորտոն եւ փիւսկիլ, կլապտան, սրմա, գոյնրգոյն փուլ եւ թրթր, մետաքսէ եւ սրմայէ պիւքսիներ եւ գորտոններ, ինչպէս նաեւ աթլազ, թաւիչ եւ ասոնց վրայ խիստ ճաշակաւոր ասեղնագործուած վերմակներ, բարձեր, ծրարներ, բանթութներ, գասգէթներ թէ՛ պատրաստ եւ թէ՛ յանձնարարութեամբ:

Ասոնցմէ զառ կը գտնուի նաեւ Եւրոպայի առաջնակարգ հոտեղինաց Ֆապրիքաներու, ինչպէս Բինսօի, Հօպիկանի, Ռօթէ կալէի եւ Ժէլէ ֆուլոի ամէն տեսակ էքսթրէներ, բուտոաներ, օտը քոլօններ, ակոսայի փոշի եւ ջուր, աճառներ, մազի ներկ եւ արդուզարգի նիւթեր: Նաեւ Թէյքս Տայմընտ վաճառատան ապրանքներէն զանազան գոհարեղէններ:

Վաճառատունը կ'ընդունի նաեւ օժիտի համար խիստ ճաշակաւոր եւ նուրբ ասեղնագործութեան ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ ամենազգուարահաճ յաճախորդներէ, սրմայով, մետաքսով կամ քոթոնով, որոնց համար մասնագէտ գծագրիչ մը պատրաստ է միշտ հոն:

Դիւները դիւրամատչելի եւ վարժարանաց համար մասնաւոր դեղչ:

ՇԱՀԻԿ

ԶԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

(631) ԺԸ. ՏԱՐԻ - ԹԻՐ 47

27 ՅՈՒԼԻՍ 1906

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՁ

ԱՆԻՐԱԿ ԴԱՏԱՍՏԱՆՆԵՐ

ՆՏԱՆԵԿԱՆ տուամ մը կը պատմուէր Մանգուսէի մէջ: Իրավէպ մը, գրէթէ սովորական ըստ երեւոյթին, որ իր ծաղկերուն մէջ ինչ յոյզեր, ինչ պատրանքներ կը պահէ: — Երկուսորդ մը և երկուսորդուհի մը զիրար կը սիրեն. սէրերնին կը նուիրագործուի. մեղրայուսին, զգուանք, սէր, միշտ սէր առաջին ժամանակներուն մէջ. — Յետոյ բաղդի դուռն կատակ, նիթ սկանանձկութիւն, կնոջ անձնութիւններ. աղայ-մարդուն անյաշտութիւնը, գործի կեանքի մէջ կնոջ ձեռք լերած արդիւնքը: — Երրորդ մը. նոր սէր, նոր գգուանք, ամուսնին զխտուկցութիւնը խարուած ըլլալուն, խռատութեան թիւն, արցունք, ներում, նոր կենսացութիւն ամուսնին հետ: — Երկրորդ սիրուածին հետապնդումը ու սիրոյն վերանորոգումը, զաւակ, յանցանքի մէջ կնոջ բռնութիւնը, վատբան, Դատաստանական խորհուրդ, կնոջ բացարձակ խռատութեան թիւնը ու բաժանումը: — Եւ վարագոյրը կ'իջնէ:

Ու գրողը այդ տուամին վարագոյրը մէկ քովէն կը բանայ եւ ամբողջ դուռն իրավէպը մեղի կը ցուցադրէ իր աջ ու ձախ նետած մէկ քանի գիտողութիւններով, որով կ'ուզէ այդ կնոջ յան-

ցանքը, ամօթը, խայտառակութիւնը ընթերցող հասարակութեան դատաստանին ենթարկել ու անկից սպասել որ քարեր նետէ այդ կնոյ՝

* * *

Հիմայ որ ամբողջ վէպը գիմացնիս է, կ'արժէ զայն անկողմնա-կալ դատաստանէ մը անցնել, տեսնելու համար թէ, իրա՛ւ այդ կէնը այդքան դատապարտելի՞ է, ա՛յդ քան թուք ու մուրի արժա-նի՞ է: Թէեւ յօդուածագիրը բացարձակօրէն չի պահանջեր թուք ու մուր. բայց արդէն խնդիրը յօդուածագրին հետ չէ. ան հաւատա-րիմ արձագանդն է մեր հասարակութեան ըմբռնումներուն, անոր կազմելիք դատաստանին. կերպով մը ատոր յառաջընթացը կ'ըլլայ:

Կ'արժէ նկատի առնել. — Իրա՛ւ է արդեօք թէ ակնարկուած կէնը մոլութիւնը կը ներկայացնէ, ու խարուած ամուսինը ա-ւաք՛նութեան, վեհանձնութեան փափա՞ր մը կը հանդիսանայ մա-նաւանդ առաջին անգամ ներած ըլլալուն: Ի՛նչպէս ալ գիտենք մոլութիւնները առաքինութեան գիմակով ու առաքինութիւնները մոլութեան գիմակով ներկայացնել, այդ մասին անկեղծօրէն վար-պետ է մեր հասարակութիւնը:

Առ այժմ թող մնայ ներումի պարագան, որ իր այսպանելի dessous կրնայ ունենալ, կը բաւէ որ մարդ-էակը ճանչցած ըլ-լանք, քիչ մը թափանցած անոր հոգիին, անոր կիրքերուն, անոր ծայրայեղ խոհմութեան, օճապոռոյս ձգտումներուն, որպէս զի վայկննական դադափարներ չնեռնէ ա՛յ ու ձախ:

Ահա դեռատի կին մը, համակ զգացում, որ կը սիրէ, որ տղայ-մարդուն կը նուիրէ ինչ որ բնութիւնը, դատախարակութիւնը իրեն տուած են գեղեցի՛կ ու ազնիւ. իր գեղը, իր հրապոյրները, իր գործը: Ու յետոյ երբ հարկը կը պահանջէ՝ իր աշխատութիւնը, իր բարոյական կորույթը, իր անձնութիւնը. ու փոխարէն ի՛նչ կ'ընդունի. ըսէ՛ք, ի՞նչ կ'ընդունի: Մարդ մը որ գոնէ զաւակ մը չի տար. զաւակ մը՝ որ մօրը կիրքերու բուռն փոթորկին մէջ փր-կարար պարան մը պիտի ըլլար, ապաստանը զինքը մոլորեցնող զգացումներուն, ու պիտի կրնար մեղմացնել զայն հրդեհող բո-ցերը:

Կեանքի պայքարին մէջ՝ զոր կը մղէ այդ կինը, կը ներկայանայ փորձութիւնը, ո՞վ գիտէ հոգեբանական ինչ վայրկեանի մը: Տես-նենք ո՛ր աստիճան ճիշդ է, ո՛ր աստիճան քննուած, ո՛ր աստի-ճան խորունկ հոգեբանական բովէ մը անցած սա խոստովանու-թիւնը, զոր կինը բրած է: «Ոչ մէկ պատճառէ զրդուած», ըսել է թէ կամ այդ կինը զիւր, իր ետը, իր զգացումները չէ վերլուծած և կամ վերլուծելու կարող չէ. ուրեմն արդա՞ր է այս խոստովանութիւնը հիմ ընդունիլ. երբե՛ք:

Ինչ որ այդ կնոջ մէջ խորունկ յարգանքի արժանի է, այն խրոխտ ու մեծ բարութիւնն է՝ որով՝ ճշմարտութիւնը պարզելէ յետոյ, իր ամուսինը բարձր կը պահէ ամէն կասկածանքէ։ Ինչ մեծ դաս մին է այր մարդուն տրուած, անոր բիրտ եւր ընկճող։ Թող այրերը անգամ մը այդ կնոջ ազնիւ ընթացքը բաղդատեն «Վարժապետին Աղջկան» ամուսնոյն Արամի ընթացքին հետ։ Հիւ մայ բարեմիտներ պիտի կենն ըսել թէ, վէպ մըն է ան։ Բայց անշուշտ չեն կեներ ըսել թէ, հեղինակը այր մը չէ, և ո՞վ գիտէ թէ իրական կեանքէ առնուած չէ։ Հոն, վէպին մէջ, Արամը՝ թոյլ, անուժ, մոլոր թեան ներկայացուցիչը, ինչ վատութեամբ չգործուած յանցանքի մը անաւորութեան տակ կ'ընկճէ իր անմեղ կինը, մինչ հոս, իրավէպին մէջ, կինը ինչ վեհանձն անկեղծութեամբ մը իր յանցանքը կ'ընդունի, ինչ գողտր զգացումով մը՝ ուր զգայուն կնոջ գործով ու թրթռուն հոգին երեսն կուգայ՝ կ'ըսէ թէ «Իր ամուսինը բնաւ պատճառ և տեղի տուած չէ»։ Կարծէք տեսակ մը սիրային duo այդ կնոջ էութեան մէջ կը ձայնեղէ, նոյնապէս իր կողմէն գործի մը մէջ ամուսնոյն սէրը ու միւսին սէրը, չկրնալով ոչ մէկուն առաջութիւնը տալ, իրաւ որ չէ թէ զատապարտելի, այլ նոյն իսկ գեղեցիկ է այդ սիրային երկուութիւնը, եթէ անիկա մանուածապատ հողի մը մէկ խաւ զը չէ։

Միտքս կուգայ, բարեբաղդարար, ասկից քանի մը տարի առաջ յուզուող ընտանեկան տուած մը, ուր այր մարդուն ներդուլութեանց զո՞ գացող կնոջ մը խրոխտ փատաբանը եղաւ Չիֆթէ-Սարաֆ։ Ժամբարբութեան զրազումներու մէջ մինչեւ ծայրը չկրցայ հետեւիլ, բայց այր մարդուն բանալիանութեանը տպուորութիւնը այնքան խորունկ եղած է, որ կրնամ վստահօրէն բաղդատութեան նոր եզր մը տալ այս անցեալ տուած՝ որու մասին չպիտի գտնուին ըսողներ թէ վէպ է։

Ու տակաւին կարելի է յիշել ինչպէս թարմ օրինակ մը։ Տէր-Յակոբեանի զգայուն մէկ խմբագրականը՝ որով Մանգումեի սիւն նախնորուն մէջ մեզ կը ներկայացնէր առնալիս բիրտ եսին զո՞նուած դեռտուի կին մը։ Վաղը ամբողջ չտես մայրերը, ու թերեւ երեկ, իրենց աղջիկը հարնցու ներկայացուցած են անշուշտ հէք վիքթորիայի անողորմ կէսին։

Մեր հասարակութեան վերքերը այնքան խորունկ են որ կ'արժէ զանոնք բուժել, փոխանակ զատափետելու կին մը որ թերեւս հոգեկան պէտքէ մղուած՝ մեղք մը գործեց, և որուն ամուսինը իր կնոջ մասին զգացած խորունկ ատելութենէն մղուած, որ աւելի իր կնոջ առաւելալիւ յատկութիւններու ծնունդն է հաւանօրէն, քան այն բնական նախանձին՝ զոր պիտի զգար կրքոտ ամուսին մը՝ եւ որ սակայն խոհեմարար չպիտի վարուէր, էն անխոհեմ յիմարու։

թիւնը պիտի ընէր հազար անգամ աւելի ներելի քան այն պաշարիւնութիւնը՝ որով մեր մարդուկը, կը կրկնեմ, մղուած իր անելութիւնէն, տոտիկ տոտիկ Գառաւորական Խորհուրդին կը դիմէ ի լուր ամենուն հոգակելու թէ իր այնքան անձնուէր կինը անբարոյական կին մըն է, ըսելիք չկայ:

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, դիրքի տէր, հարուստ կիներու և բոլոր այրերու առջեւ մեր էն խոնարհ յարգանքը, մեր էն գալարուող մեծարանքը դնել անոնց եռածոյն, քառածայն, խժածայն սէրերու օթերներէն յետոյ, մինչ ամենուն արհամարհանքին կ'ուզենք ենթարկել աշխատող ու անձնուէր կնոջ մը սիրոյն մէկ դրուազը: Երբ կը խորհիմ թէ ինչ տափակ մարդիկ իրենց տղամար ասելու թեան առարկայ ըրին ու պիտի ընեն այդ էակը՝ որ կին է գործովոտ, սիրունի և մայր, չեմ կրնար իրեն չըրկել գուրգուրանքի այս տողերը:

Այս առթիւ չեմ կրնար զայրոյթի բուռն թափով մը չնչնել ասկից քանի մը տարի առաջ մեռնող մահ-վաճառակոնի մը վրայ հիւսուած ներբողները. արուեստագէտ-կին, խափ-կին, ճշմարտ-կին, դեռ ո՞ր մէկը: Կին մը որ իր սիրոյն օրինաւոր պտուղը արհամարհած էր ամբողջ կեանքին մէջ, որովհետեւ խեղճ զաւակը աշխարհ եկած ատեն մոռցած էր հետը բերելու անուշիկ մայրիկին փարթամ գեղը. կարծեմ պղտիկ պատճառ մը չէ խոտէալ մօր մը յետակալ արհամարհանքին ենթարկուելու:

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, այս առեղ հակասութիւնը. ինչո՞ւ ներել, ունոյն իսկ եօթերորդ երկինք բարձրացնել մէկը, ու վարկարեկել, ըստոյապէս սպաննել ուրիշ մը: Ինչ անխոստովանելի նկատումներ մէկուն ոճրին առաքինութիւն անունը կուտան, ու միւսին մէկ փոքր մեղքը եղեւնագործութիւն կը ներկայացնեն: Ինչո՞ւ մոռ-րեցնել ընթերցող հասարակութեան միտքը որ այնքան հակամէտ է մոլորելու:

Ես այս դէպքին մէջ կ'ուզեմ ի վեր հանել կնոջ, միշտ զգայուն, —միւս կիները բիրտ ու եսական՝ ամբողջ հոգիովս կ'արհամարհեմ, — զգայուն կնոջ հոգին, անոր տառապանքը, անոր հոգեկան պայքարը, անոր գործովի անհուն պահանջը, յաւէտ թրթրուուն գործովի սիրատարի կարօտը: Ո՞վ գիտէ, խեղճ կինը ինչ պատրանքներ ունէր ամուսինէն. և եթէ քաջարար իր յանցանքը կը խոստովանի, ևս վսեմ կը գտնեմ այն խորունկ փափկանկատութիւնը՝ որով կ'ուզէ ամուսինը բարձր պահել ամէն ամբաստանութիւնէ. և եթէ գտնուի մէկը որ ասանկ կնոջ մը շիջի ըսէ, իրաւոր Յիսուսի ժամանակակից Փարիսեցիներէն սերած ըլլալու է ուղիղ գծով մը:

Գաբրիւլ

ՅՈՒՆԻԱՆԷ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

(Վ Ի Լ Ա Ն Է Լ)

ՕՐ. ԱՐԱՔՍԻ ԽԱՐՏԵԱՇԵԱՆԻՆ

Անուրջները կը սժգունին,
Մեղամաղձոս հոգիներուն,
Անցնելու մօտ, հիւանդագին:

Հասնումին մեջ ոգեւորին,
Սերս կուշայ, յար. օրն ի բուն,
Անուրջները կը սժգունին:

Ու շափիւղայ ցոյժը շուսնին,
Կը փրստրուի տարսամ, ծրփուն,
Անցնելու մօտ հիւանդագին:

Ինչ որ ինծի քախիծ մ'ե հին,
Կը չարչարուի հոգիս ապիւն,
Անուրջները կը սժգունին:

Շուշան քոյրեր, որ կը մարին,
Ծիածանուած մեջն ամպերուն,
Անցնելու մօտ, հիւանդագին:

Մեղեդի մը՝ զոր քախձոս վին,
Կը համերգե ինչ մը հեռուն,
Անուրջները կը սժգունին:

Կ'ընդելուզուի — յո՛յսն արցունքին —
Արծաթներով գիշերն համբուն,
Անցնելու մօտ, հիւանդագին:

Անուրջները կը սժգունին,
Մեղամաղձոս հոգիներուն,
Անցնելու մօտ, հիւանդագին:

Սամսոն

ՀԵՐՄԻՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԵՐԵՄԱԿՆԵՐ

ՏՊԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ ՍԸ

Թերեւս ձեր մէջէն ո'չ ոք խորհեցաւ վրաս, սիրելի ընթերցողներս, ո'չ ոք միտքէն անցուց հարցնել որ այսքան երկար լուծեան մը պատճառը ի՞նչ էր, թէ ինչո՞ւ չէի գրեր ա'լ, հիւսիսէն էի թէ մեռած:

Չեմ գիտեր, ես անանկ եմ: Երբ ո'ւ է գրող մը կը դադրի գրելէ, կ'աշխատիմ հասկնալ թէ ի՞նչ է պատճառը իր մեկուսացումին:

Բարեբաղդաբար անձնական գոհունակութեան մը երջանիկ հրճուանքը գոյութիւն ունի չափաւոր համար. հակառակ պարագային գրիչը ձեռքս պիտի առնէի մի' միայն հեռաւոր բարեկամուհիներու նամակները գրելու համար:

Ո՛հ, մեր գրականութիւնը. հեգնութիւն մը որ սա' չափ կ'ըլլայ:

Ես իմ անձնական հաճոյքիս համար կը գրեմ. հոգս չէ երբ այսինչը չի հաւնիր գրածիս և կամ այնինչը իմ յօդուածներս կը փնտռէ ամէնէն աւելի Ծաղիկի մէջ:

Օ՛հ, սրբան ազնիւ՝ այս վերջինները, ու սրբան կնահած են? ան միւսները...

Թէ ինչո՞ւ չէի գրեր:

Ինքզինքս կարգալու տուած էի, ինչպէս կ'ըսեն:

Շատ մը գիրքեր կարդայի, բայց ամէնէն աչքառուն անոնց մէջ, ան որ իմ վրաս ամէնէն շատ ազդեցութիւն ըրաւ՝ Բօլ Պուրժէի *La duchesse bleue*ն էր:

Հրաշալի է ան պարզապէս: Ամէն տող՝ գեղեցիկ մատածում մըն է, ամէն էջ նորութիւն մը: Տեսնէք սիրոյ և բարեկամութեան վրայ ի՞նչ խորունկ գաղափարներ կան հոն:

Նկարիչի մը պատմութիւնն է, իր տեսակին մէջ նոր օրինակ, պարզ ու զգլխի:

Տիպարներու ուսումնասիրութիւնը այնքան կատարեալ է որ կ'ապշիս կը մնաս *Un cœur de femme*ի անշուգական հոգեբանին տաղանդին վրայ:

Հատուածներ կան հոն սրունք գլուխ գործոցներ են զգացու մի, դատողութեան ու գիւտերու:

Դժբաղդաբար համբերութիւնը չպիտի ունենամ գիրքին բովանդակութիւնը ըսելու ձեզի ծայրէ ի ծայր, բան մը որ յուսահատու-

Թիւն պիտի պատճառէր ինծի: Յետոյ այն ատեն ստիպուած պիտի ըլլայի զլուսններ, էջեր ամբողջ ընդօրինակել, իբր Թէ դրքին վրայ գաղափար մը տալու համար ձեզի, մինչդեռ պիտի խաթարուէր, պիտի եղծուէր տղաւորութիւնը:

Երեւակայեցէ՛ք սղուոր, Թանկագին մատանի մը: Այդ մատանիին արժէքին, գեղեցկութեան վրայ գաղափար մը տալու համար ձեր բարեկամութիւններէն մէկուն, անոր վրայէն քար մը բրցնելով ու ցոյց տալով կը հասնի՞ք ձեր նպատակին: Ձէ մի՞ որ ամբողջութիւնն է այդ անսագիւտ օղակը կազմողը:

Ծիշտ այս պատճառով՝ փոխանակ վէպին նիւթը պատմելու ձեզի, անցողակի կերպով երկու զգացումներ, դո՛ւք ըսէք գաղափարներ, պիտի ներկայացնեմ ձեր առջեւ:

«Բանաստեղծները, վիպագիրները և թատերագիրները, կը դիմեն նկարիչը, գրականութեան մէջ միտ'յն սիրտ ունին: Շատ հաճելի բան մը պիտի ըլլար սակ'յն գնահատելը զգայականութիւնը մէկուն որուն տաղանդը կը հաւնուի արդէն... հակառակ ասոր, տառնին ինը, որքան արուեստագէտ մը *tendre* ըլլայ իր գործին մէջ՝ նուազ *tendre* կ'ըլլայ իր սպրած կեանքին մէջ...»

Առիկա պարզապէս կը դայթակղեցնէ զիս: Այդ գաղափարը չափազանց միակողմանի կը գտնեմ, վստն զի գրականութեան մէջ միտ'յն սիրտ ունենալ՝ կը նշանակէ անսիրտ, անզգայ, անոգայ ըլլալ իրական կեանքի մէջ:

Դրեթէ ամէն մարդ ալ, նմանօրինակ պարագաներու մէջ, Լա Բրուաի պէս կը խորհի, Պուրթէի ա'յն զիւցաղնին՝ որ *La duchesse bleue* հիանալի այդ վէպը ստեղծած է.

— Աղուոր քուն մը և վաղը բոլոր այս խնկթ գաղափարները պիտի անհետանան... մնաց որ, այդ կիներ ընկերոջ մը սիրունիկն է արդէն: Աղէ՛կ գիտեմ: Իրենց գգուանքներուն մտածումը լոկ, պիտի արգիլէ զիս սիրահար մը դառնալէ, եթէ ոսկայն փափաքը ունենայի: Պիտի չունենա'մ բնաւ այդ փափաքը: Զիս յուզեց այս իրիկուն, իր ապրած կեանքին մէջ, ինչպէս պիտի յուզէր վէպի մը մէջ: Ասա'նկ. վաղը անոր վրայ երբե՛ք չպիտի խորհիմ, ու եթէ մտածեմ իսկ, չպիտի դայն տեսնեմ, ո՛չ ան, ո՛չ ալ ընկերս. ա'յոչափ:»

Ասիկա կ'ըսէ ամէն մարդ, կրնայ ըսել, բայց գործադրութիւնը դժուար է:

Այս երկու տղաւորութիւնները միտքս զբաղեցուցին ամէնէն աւելի, գիրքը կարդոյցած ատենս:

Նախ մտածեցի գրադէաներու ունեցած կամ չունեցած զգացումներուն հանելուկը լուծել, յետոյ սիրոյ յաւիտենական խաղի-րուն, իրադարձութիւններուն հանգոյցը մօտէն ուսումնասիրել...

Ո՛րքան դժուար կացութիւն՝ իմ կացութիւնս :

Բայց հաւատացէ՛ք որ, ամէն պարտգայի մէջ, կարգալուսն ու
ուսումնասիրելուն հաճոյքը անբաղդատելի է ու չա՛տ հրապուրտ :

Ինծի ամէն բան մոռցնել կուտայ գիրքը, կը մոռնամ գիւղը,
պառնակները, խորհրդաւոր ու ստուերախիտ ծառաղիւնները, որոնց
համար հոգիս կուտայի երբեմն, խօսակցութիւնները, ամէ՛ն բան
վերջացէս, ամէ՛ն բան :

Թեքեւս, ո՛վ գիտէ, զիս շատ վիպակոսն, չա՛տ moderne
գտնեն Ծաղիկի շնորհալի ընթերցութիւններս :

ՄԱՌԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱՌՏԵՆՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հովանոցի արտահերք մտքեղ. — Հաւանական է որ ձեր հո-
վանոցները յաճախ կ'ենթարկուին զանազան արատներու և մտա-
հոգութիւնը կ'ուռնեաք զանոնք ինչպէս մարբելու. ուստի կը յոր-
դորեմ իմ ընթերցութիւններուս ալիալի վոյսքիլ գործածել կէս առ
կէս ջուրի հետ և այդ խառնուրդին մէջ փախուի վրձին մը մխ-
նով չփել արատաւորուած մասերը. յիտոյ զանոնք չորցնել փյա-
նէլով մը :

Թաց կոշիկները չորցնել. — Յաճախագէտ է որ անձրևի բըռ-
նուելով մեր կոշիկները թրջուին. այն ատեն պէտք է զանոնք
կրակարանի մը մօտ դնել չորցնելու համար, ոչ ալ թողուլ որ
չորման ինքնիթենին, այլ պէտք է անոնց դուրսի կողմը աղէկ մը
ծածկել վարսակով որպէս զի յաջորդ օրուան համար ուռնեաք
զանոնք այնպէս՝ ինչպէս ժր էին, այլինքն ձեր ոտքը չնեղող ու
հանգիստ :

Բաոք-քոսքալները մտքեղ. — Խնախոտ բարեկամութիւնը կը
զանգատին շատ անգամ հուսուոր տեղերէ հասած ֆոքք-քոսքալ-
ներու աղտոտութենէն. ամէն խորհուրդ տուած եմ իրենց այդ սի-
րական քառթերը չփել հսանս քը քերեպանքիցի մէջ թաթխուած
լաթով մը :

ԳՐԻՍԻՆԷ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Բ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Գեղարուեստի և գեղեցիկոգիտութեան (esthétique) մէջ ամենաազխաւոր մասերէն մին ալ թնոթիւնն է: Բնութիւնը՝ զիտական հեղինակութեանց մէջ գեղեցկութիւնը, իրականութիւնը և այլ առաւելութիւնները իրաւամբ ծանօթացնելու կը նպաստէ, որով զիտութեան խիղճը կոշտելու իրաւունք ունի ան:

Արդէն բնութեան էութիւնը՝ գիտութիւնն զգայնելու կարողութիւնն ունի, որուն համար արուեստագէտը՝ զայն իր ուսումնասիրութեան կէտ նդատակին ընդունելու է, քանի որ բնութեան գլխաւոր մէկ տարրը կը կազմէ և ընդհանուր աշխարհի զարգացման շաւիղը կը ցուցադրէ:

Բնութեան խախտութիւնը՝ այս կերպով ըմբռնուելուն համար է որ իրաքանչիւր անհատ քիչ կամ շատ անոր հակամիտութիւն ցոյց կուտայ և անպատճառ գեղարուեստի որ եւ է մէկ ճիւղին ձգտելով կ'ուզէ կամ բանաստեղծութեամբ կամ գծադրութեամբ եւ կամ երաժշտութեամբ զբաղիլ: Բայց ամէն մարդ չի կրնալով անոնց հետեւիլ գոնէ հաճոյք մը զգալու դիտումով, կ'աշխատի միշտ առիթ մը ստեղծել գեղարուեստը վայելելու:

Նկար մը, չէնք մը կամ ձայներու ներդաշնակութիւն մը որչափ բնական ըլլան՝ այնչափ կ'ազդեն մարդու: Բայց երկրէ երկիր այս բնականութիւնը կը փոխուի, ինչպէս Անգլիոյ բանաստեղծութիւնները, չէնքերը և կամ ձայնական ելեւէջները Ռուսիոյ մէջ շատ չեն յարգուիր և մինչեւ իսկ ամենագեղեցիկ մէկ առարկան ժամանակ մը վերջ իր այժմէութիւնը կը կորսնցունէ: Ամէն երկրի համար այս այսպէս ըլլալուն արհեստները որ ըստ օրէ կը զարգանան: Եթէ այս փոփոխութիւնները տեղի չունենային, ամէն արհեստ և գիտութիւն կէտ մը իսկ չը զարգանալով, հետզհետէ յետադիւրութեան վտանգին պիտի ենթարկուէր և այնքան արհեստագէտներու արժանիքը մթին պիտի մնար:

Բայց ինչպէս ըսինք, բնութիւնը որ ըստ օրէ նորնալով արհեստներու կատարելագործման և գիտութեան ծաւալման միակ շարժառիթը եղած է: Այն ժամանակ բնականաբար գեղադիտութեան նրբութիւններն ալ կորսուելով չպիտի թոյլ տար նորոյթները (art-moderne) համեմատութիւնները և սիրուն երևոյթները գնահատել:

Բնութեան օժանդակութեամբ՝ դեղագիտութեան մէջ գեղեցիկ կը տգեղէն, պարզը բաղադրեալէն, իրականը արուեստականէն,

քնտկանը կեղծէն, վայելուչը անվայելէն և վերջապէս ամենածա-
ծուկ գեղեցկութիւնները ամենաթեթեւ պակասներէն դուրս կ'ու-
րոշուի: Սակայն ամէն մարդու սեփական չէ այս ճանաչողութիւ-
նը, քանի որ անճաշակ մէկը չի կրնար ճաշակաւոր հեղինակու-
թիւնը կեղծէն զանազանել: Մէկը՝ միւսին չափ հանճարեղ և զի-
տուն չըլլալուն համար, անոր գիտութեան և իմացականութեան
դէմ չի կրնար հակառակիլ: Բայց քնտկանը արուեստականէն կրնայ
որոշել եթէ այդ ձիրքը ունենայ: Ուրեմն ընտիրը յոռիէն տարբե-
րել ձիրքի տէր մարդոց յատուկ է:

Բնութիւնը՝ մարդու ծնած օրէն գիտութեան հակամիտու-
թիւն ունենալը կ'որոշէ, որով շատ անգամ կ'ըսենք թէ «այս ին-
չը ձիրք ունի» կամ «այն ինչը բնականէն յարմարութիւն չունի»:
Ամէն երկրի մէջ և ամէն անհատի վրայ միեւնոյն ատրիճանով չե-
րեւիր սակայն ձիրքը, և մարդ նիւթական կամ բարոյական վի-
ճակներով չի կրնար տիրանալ այս բարեմասնութեան, այլ բնակա-
նէն պէտք է:

Ուրիշ դասակարգ մըն ալ կայ որ գիտութեան կը փարի, բայց
նիւթական կամ ֆիզիքական տկարութեամբ զայն կը լքէ՝ առանց
անգամ մըն ալ վերսկսելու:

Մարդ՝ գիտութիւնը և կրթութիւնը մանուկ հասակէն տեսած
կամ լսած բաներէն կ'ընդունի և անոնցմէ կ'ազդուի, և իր տե-
սած կրթութեան չնորհիւ կը սկսի անոնցմէ ներշնչուիլ, այն բա-
ներով զբաղիլ և անոնցմէ օգտուելով հաճոյք մը զգալ, անոր
հակամիտութիւն մը ունենալուն համար:

Հետեւարորդ ամէն ազգ՝ իրեն յատուկ տպաւորութիւնը ունի
գեղեցկութեան մասին, քանի որ Չինաստան, Հնդկաստան, հին
Յունաստան և այլի տարբեր կերպով ըմբռնած են բնութեան յու-
սուկ ներշնչումները: Բազաքակրթութենէ շատ հեռու եղող ժո-
ղովուրդները, մեր գեղեցիկ կարծածները բոլորովին հակառակը՝
տգեղ կը դանեն, իսկ ինչ որ անոնց համար գեղեցկութեան իտէալ
մըն է միզի համար կ'ըլլայ տգեղութեան սիւզար մը:

Շատ կարելի է որ գիտականօրէն ճաշակի խնդրով չզբաղող
անհատ մը՝ ուրիշ աշխարհի մը մէջ մտնելով, երբ նոր առարկաներ
տեսնէ, անոնց ընտելանայ և գիտութեան մէջ բնութենէն չնորհ-
ուած ձիրքը արթննալով դադափարը յուսաւորուի և գեղեցկու-
թեան էութիւնը ժամանակաւ երեւակարութեան մէջ անգամ չբե-
րողը՝ խորհրդածելով նախկին դադափարը լքէ:

Այս երեւոյթը ամէնէն զարգացեալ երկիրներուն բնակիչնե-
րէն ամէնէն տգէտ երկիրներու բնակիչներն իսկ երբեմն կը փորձեն
իրենց ճաշակին գոհացում տալու պատրանք: Այսպէս, գիտական

դոր չափող մը գտնուած պահուն, հանրութիւնը իր գիտցածէն չնշդիլ կ'ուզէ, իր անորժամ եղանակէն չի կրնար հրաժարիլ: Միւս կողմէ հնարողները ընդունելութեան արժանայնելու համար իրենց գործը կ'աշխատին, որով կարծիքներու հոսանք մը առաջ կուգայ բարոյական, նկարչական և կամ երաժշտական այս հարցին մասին: Փամանակ անցնելէ յետոյ, երկու կողմին ալ իրաւունքները և յերկրանքները կ'արտայայտուին և այսպէս բնութեան էութիւնը փոխուելէ աւելի կր'նակի իրականութեան մօտենալուն կը նուազէ:

Որովհետեւ գիտութեան կատարելութիւնը որչափ որ մինչեւ ներկայ դարու մէջ արտայայտուած ամենագեղեցիկ և ճաշակաւոր գործերէն համեմատուի, դարձեալ անոնցմէ ալ աւելի գեղեցիկն արտաբերուիլը գաղտնիք մը ըլլալուն, երբեք չենք կարող անոր վերջակէտը որոշել:

ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԳՈՒՖԱՅԵԱՆ

ԹԷ ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Է ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Ա. Ռ. Ս. Զ. Ի. Ն. Ս. Ա. Ս.

ԿԻՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ԳԼՈՒԽ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՄՏԱԾՄԱՆ ՆԵՐԴԱՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հեղինակ ԲՕԼ ՄԱՆԹԵԿԱՅՅԱ

Մարդաբանութեան ուսուցիչ եւ անդամ Իսպիլոյ ծերակոյցին

Էրիկ մօրդը շատ կը տենչայ ինքզինքը գերադաս համարել կնոջմէն՝ մտածման դաշտին մէջ. այնպէս որ երբ ուղղագրութեան ոլտալ մը գտնէ լաւ կրթուած կնոջ մը նամակին մէջ, ինքզինքը աշխարհի ուրախ կը զգայ՝ ո՛րքան պիտի հրճուէր, եթէ երբէք ազամանդ մը գտնէր գետի մը մէջ: Արդարեւ, սիրային փղձկումի մը ջղային մոլեգնութեան մէջ վրիպած փոքր սխալ մը ազամանդի արժէք ունի, որովհետեւ կը հաստատէ մեր գաղափարները, մեր սիրած էակին վրայ ապահովութիւններ կ'ընծայէ և մէկ անգամէն

ցոյց կուտայ անոր շնորհալից ու յանկուցիչ իգականութիւնը : ուղղագրութեան սխալ մը , քերականական վրէպ մը կը նմանի չորջաղգեստին տակէն երեւցող փոքր ու ըմբոստ ոտքի մը , որ կ'երգէ սեւի մը փաւը , սիրոյ անսպառ հեշտանքները : Ատանկ սխալ մը կը նմանի հրապուրիչ կուրութեան մը , որ թանձր քողին տակ , տենչանքներով բաբախուն ախանջին կը մրմնջէ . «Ասոր տակ եւան կայ , եւան որ Ագամփն կը սպասէ , ինչ զէս նաեւ տենչանքին» :

Երկու սեռերու միջեւ գտնուած մտածման հերդաշնակութիւնը պէտք է առաջ գայ պէսպիսոյթի համաձայնութենէն , այնպէս որ ո'չ մէկ արժանապատուութիւն չվիրաւորուի և իւրաքանչիւրը երջանիկ զգայ ինքզինքը , միւսին հետ ձեւացնելով ամբողջութիւն մը և ո'չ թէ տարրերութիւն մը :

Գիտուն այր մը և արուեստագէտ կին մը կրնան երկձայն հիանալի ներդաշնակութիւն մը ձեւացնել . նմանապէս ընտպատուած մը՝ երաժշտաւոր կնոջ մը հետ , հոգեբան ու անողոք վերլուծող մը՝ իրաց զուարճալի կողմերը երեւան հանող կնոջ մը հետ : Այսպէս կարելի է հաղարձակ միութիւններ ձեւացնել մտաւորական այլազան աստիճաններու վրայ գտնուող անձերու միջեւ , ամէնքն ալ իրենց վիճակէն դո՛ւ ըլլալու պայմանաւ :

Մասնաւոր ընդունակութիւններէն աւելի սեռական նկարագիրը կայ , որ իր զրօշմը կը տպաւորէ էրիկ մարդուն և կնոջ մը տածման վրայ :

Այրը կը գտնէ , կը հնարէ , կը օտեղծէ . իսկ կինը կը գուշակէ , կը զանազանէ կը վերլուծէ :

Այրը կը հնձէ , իսկ կինը կը քաղէ :

Այրը , չափազանց եռանդոտ , և յաճախ խիստ գտուղ , ամէն գործ մէկանց տեսնել կ'ուզէ , բայց չի յաջողիր : Իսկ կինը ետին կը կայնի և էրկան աչքէն վրիպած բաները կը տեսնէ :

Այրը նուազ նրբադատութիւն ունի՝ չըջապատող միջավայրը դատելու համար , և յաճախ , գգուել կարծած ատեն , բռունցքի հարուած կուտայ : Ընդհակառակը , կինը մթնոլորտին երկարական ու մազնիսական ամենաթեթեւ ճշունքները կը զգայ փափուկ կալվանօջափի մը պէս . այս տեսակէտով՝ հրաշալի ու թանկագին գործի մըն է քաղաքագէտին , մատենագրին , արուեստագէտին համար , որոնք նոր ուղի մը կը փնտռեն դէպի գեղեցկութիւն առաջնորդող , և կը ստիպուին դժուարութեանց ալ յաղթել :

Կը կարեկցիմ այն էրիկ մարդուն վրայ , որ զիրք մը հրապարակելէ , նկար մը ցուցադրելէ , խորհրդարանին մէջ ճառ մը արտասանելէ սուաջ , իր մօտ չունի սիրուած կին մը , յորպէս զի լոյս

ու ջերմութիւնն ստանայ անկէ : Եթէ երբեք նաւաղը դուրս չելլեր նաւահանգիստէն՝ առանց զննելու ծանրաչափը , էրիկ մարդն ալ պէտք չէ որ գործի մը ձեռնարկէ՝ առանց խորհուրդ հարցնելու այն գերրնտիր ծանրաչափին որ է սիրուած կինը : Ո՛րքան նաւա-
բեկութիւններ կը պատահն զոռոզութեան պատճառաւ :

Եթէ երբեք աշխարհի ամէնէն հանճարեղ մարդն ալ ըլլաք , եթէ երբեք ձեր ի գլուխ հանած զործը արդիւնք ըլլայ երկար ու խորունկ խոկումներու , ապա՜նով եղէք որ ճշմարտութեան մեծ բազմանխտին մէջ , անկիւնաւոր երես մը կը վրիպի ձեր նայուած-
քէն , բայց աննշմար չանցնիր սիրող կնոջ մը համար : Եւ ատիկա նախ ուս պատճառաւ որ կին ըլլալով էրիկ մարդուն չտեսած շատ մը բաները կը տեսնէ , և յետոյ՝ ձեզ սիրելուն համար՝ իր սրտի աչքերուն առջեւ ունի խոչորացոյց մը՝ որ կը մեծցնէ այն ամէն բաները սրտք կը վեհառն կամ օգոտկար կ'ըլլան ձեզի :

Շատ հազուադէպ է որ մեր ֆիզիքական ու բարոյական հա-
մակրութիւնը գրաւած կին մը մտաւորական անհամաձայնութեամբ անշատուած չըլլայ մեռնէ . եթէ երբեք կ'ուզենք իտեպ կատարե-
լութիւն մը ձեռք բերել , միեւնոյն ատեն կնոջ մարմնոյն , սրտին ու մտքին հետ հաշտ միութիւն մը պէտք է ձեւացնել :

Այդ բանին համար ալ մեր ընկերուհիին քով փնտռելու ենք սա բաները .

Խոնական զարգացում մը :

Գեղեցիկ ընտիր ճաշակ մը :

Դիտող սուր միտք մը :

Մարդկային նկարագրի թափանցում մը :

Եթէ երբեք այս ամէնը կարենաք գտնել միակ կնոջ մը մէջ , և եթէ երբեք գեղեցիկ ու բարի է ան , իրաւունք ունիք ըսելու թէ աշխարհի ամէնէն երջանիկ մարդն էք և յայտարարելու թէ մէկ կնոջ հետ չէք ամուսնացած , այլ երեք հատի , քանի որ զգա-
յարանքներով , սրտով ու մտածումով միացած էք ձեր կնոջ :

ԳԼՈՒԽ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱՄՈՒՍԵՆՈՒԹԵԱՆ ՍԷՋ

Կենակցութեան սխելէ առաջ , թաչունները կ'ուզինք այն բոյ-
նը , ուր պիտի ծնի իրենց թուխսը , մթնոլորտական փոփոխութիւն-
ներէն պաշտպանուած : Շատ մը մարդիկ , նուազ հեռատես քան
թաչունները , կ'ամուսնանան՝ առանց գիտնալու թէ ի՞նչպէս պիտի

պատասպարեն իրենց սիրոյն ծնունդ եղող զաւակները: Օղբ, երկիրը, անտառը ձրխապէս ճարակ կուտան թռչունին, մինչ հացագործը, մաւլածաւը, ճաշարանապետը ո'չ միայն ձրի բան մը չեն տար, այլև վճարուիլ կուզեն:

Տնտեսական անկանխատեսութիւնը ամուսնութեան մէջ՝ վէրքն է անկումի մատնուած մարդկային ամէն ընկերութեան, որ գլխաւորաբար կը տեսնուի գործաւորներու, այլասերածներու և ամէն անոնց մօտ, որոնք կեանքի մէջ միշտ կը պայքարին և միշտ կ'ընկձուին, չուայլ ճակատագրականներ դառնալով, օրը օրին ապրուստով դոնացող:

Շատ մը ձեւեր ունի ճակատագրականութիւնը, բայց ամէն պարագայի մէջ ալ որձառութիւն մըն է միշտ, անողոք յօշոտում մը՝ որ կառքին ջիղերը կը կտրատէ և մարդուն ձեռք քաշել կուտայ իր մէջ գտնուած լաւագոյն բանէն: Անհասներու մօտ որձառութիւն կամ յօշոտում մըն է, մինչ աղգերու մէջ անձնապահութիւն կը դառնայ:

Կարեկից սիրտ մը ունիմ և կեանքի նաւարեկեալներուն կ'օգնեմ միշտ: Բայց ամէն անգամ որ աղքատ մարդուն մէկը ողորմութիւն կը խնդրէ ինէ, իր ֆիզիքական ու բարոյական ընկճումը արդարացեալ ուզելով «բաղմանդամ ընտանիք մը ունիմ և չատ մը զաւակներ», նողկանք կը զգամ, և սա պատասխանը կուգայ շրթունքիս վրայ. «Ինչո՞ւ համար այդքան զաւակ ունեցաք»:

Արդ, իմ արձակած աղաղակս ո'չ նախատինք մըն է՝ թշուառութեան ուղղուած, և ո'չ ալ բրտութիւն մը. բանականութեան ձայնն է, որ եթէ մօտիկ ըլլուէր աղքատին տան մէջ, ինքնին կարող պիտի ըլլար լուծելու ընկերական հարցը:

Անդիզ՝ մայթուսական մըն եմ, ու մինչև կեանքիս վերջը պիտի ըսեմ ամէն անոնց որոնք կը պայքարին աղքատութեան դէմ. «Սիրեցէ՛ք, բայց մի սերնդագործէ՛ք»:

Ի զուր երէցներն ու ամօթխած բարոյախօսները կը պայքարին մայթուսականութեան դէմ. ընկերական հիմնադրութիւն մըն է անիլա, որ առանց պէտք ունենալու մասնաւոր օրինադրքի մը, առանին տնտեսագիտութիւնը կը վարէ ֆրանսայի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ և նոյն իսկ ամօթխած և բեղուն Ալպիոնի մէջ:

Ի զուր մեր «Առողջապահութեան տարերք» անուն գործը Վատիկանի արգիլեալ զրացանկին մէջ զրուած է, քանի որ տարուէ տարի մայթուսականութիւնը կը յառաջդիմէ ու նոր աշակերտներ կ'ունենայ:

Անոնցմէ չեմ որոնք անդրդուելիօրէն, մոլեռանդօրէն կը հաւատան թէ ծնունդներու թիւին սահմանափակումը կարող է ըն-

կերական խնդիրը լուծելու. իրաւ է որ ճամբուն վրայ գտնուած ամէն փշուռ մացառները կը մաքրէ, որոնց պատճառաւ կը բղբատուի մարդկային երջանկութիւնը: Կը բաւէ իրարու հետ բաղդատել Եւրոպայի բազմամարդ ոստաններու կարօս պատակարդերը և Հարուսային Ամերիկայի մենաւոր վայրերը, համոզուելու համար թէ անկանխահոգ բազմամնութիւնը ամենաբեղուն մայրն է անօթութեան, հիւանդութեան և մահուան:

Այս ամէնը ըսելէ յետոյ՝ եթէ մայթուական չէք ըլլար դարձեալ և նոր կրօնքը չէք ընդգրկեր, եթէ երբեք յարդ չունիք ձեր բոյնին շինութեան համար, մի՛ քառանք ընտել, ալ դացէք տեղեցիները դրատներու և կառքերու յարածուն թիւը:

* * *

Գիտեմ թէ ամուսնական հարցին մէջ ամէնէն աւելի հակակրութիւն և խորշանք ազդող բան մը եթէ կայ՝ ան ալ անտեսական խնդիրն է. բայց չենք կրնար խուսափիլ անկէ, և աչքերնիս գոցելով ու անոր վրայ չխորհելով, լուծել զայն:

Սիրել և սիրուիլ, կեանքի ընդլայնումը զգալ և ապագայի հորիզոնը ընդարձակուած տեսնել իր առջև, կնոջ մը աչքերուն մէջ ձծեղ ծաղկաւտ գարուն մը և անոր չրթունքներուն՝ վրայ արքայութեան դրան բացումը տեսնել, յետոյ մէկէն ի մէկ, այդքան արբուութեանց մէջտեղ, եկամուտի և դրամօժիտի վրայ խօսելու բռնարարով: Երկու համայնքներու մէջտեղ յիշել թէ այդ արքայութեան մէջ ապրելու համար համեստ խցիկ մը իսկ չունինք, ինչ դմուակ, անողոք և գարշելի բան, բայց որքան ալ անհրաժեշտ:

(Շարունակելի)

ԽԱԹԻՆՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Ա. Զ. Դ.

Արհեստագիտական վարժարանի նախորդ 3 վարչունիները իրենց գործառնութիւնները կը շարունակեն Բերա Թագաթմ, Րում Գապրիսիան փողոց թիւ 26 տան մէջ և կ'ընդունին ճերմակեղէնի վերաբերեալ ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով:

Յանձնարարութիւնները կ'ընդունուին Յուլիս 10 երկուշաբթի օրէն սկսեալ առէն Բշ. Դշ. և Ուր. կէս օրերէ մերջ:

Այցելութիւն մը կը բաւէ գաղափար կազմելու համար պատրաստուած գործերուն նրբութեան և ճաշակուոր ըլլալուն և միևնոյն տտեն զինքերուն չափաւորութեան մասին:

ԲԱՐԻՉՈՒՅԻԻ ՄԸ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

ՄԵԾ-ՍԱՌԱՅԻՆ ՊԱՏՐԱՆՔԸ

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԴԻԻՑԱԶՆՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԻՉ, 28 Յուլիս

— Սառան առաւ Պատուոյ Լէգէոնի խաչը...

— Ո՛չ, Խորհուրդը մերժեց.

— Բայց պիտի առնէ, գեղարուեստից նախարարը պիտի յաղթէ և Սառային կուրծքը պիտի զարդարուի.

— Չեմ կարծեր...

Պուլփաօին վրայ, կազմիններու սեղաններուն առջև, սալօններու միսթիք մշնուորային խորը և մամուլին մէջ այս է ա՛հ խօսակցութիւնը:

Սառա մեծ պատրանքի մը ենթարկուեցաւ: Է՛հ, կին է վերջապէս, և չէ՞ մի որ մեր կեանքը յուսախաբութիւններու, պատահանքներու օղակաշար մըն է...

Դեղարուեստից նախարար Մ. Պախան Յուլիս 14ի աղգային տօնին շնորհարարութեանց մէջ ուզեց քաջալերել քնարերգական և տրամերգական արուեստը, պատուանշանեցով ներկայ ժամառայներու ամենակատարեալ և ամենահիանալի երկու կին արուեստագէտները Տիկին Ռօզ քարօնը և Տիկին Սառա Պէռնստը: Այս երկուքին հաւասարապէս կը պարտինք մէկ քանին այն խորախորհուրդ և ազնուագոյն յուզումներէն զոր ճշմարիտ արուեստը միայն կրնայ ծննել:

Ահէ կողմէ ծափեր բարձրացան նախարարական այս մտադրութեան համար: Այդ պատիւը արուեստինը պիտի ըլլար իսկապէս:

Բայց Պատուոյ Լէգէոնի խորհուրդը միայն Ռօզ Բարօնին համար եղած առաջարկը ընդունեց և մերժեց Սառայինը, առարկելով թէ ան ո՛չ ուսուցիչ էր, ո՛չ պետական թոշակ ստացող թատրոնի մը աշխատակոր, հետեւաբար իր տեսակէտով պատուութիւնք բան մը չկար մէջտեղ: Դերասանութիւնը զուտ իբր արուեստ գընահատել իրենց ծրագրէն դուրս էր:

Ասիկա բա՛ւ էր զրդուելու համար ֆրանսական արուեստամոլ տաքարիւնութիւնը: Ասիկայ կիներու հանճարին կամ արուեստագէտ կիներու դէմ նետած զրկանք մը չէր. այս հարթուած էր արդէն Տիկին Պարթէի և այժմ ալ Տիկին Բառօնի պատուութիւնը: Բայց նախապաշարութիւն ճակատումն էր այս ուղղակի Արուեստին

դէմ, և կատարեալ արուեստի մը դէմ :

Օհ, մարդ Բարիզ ըլլալու է ըմբոյնեկու համար այն տաքարիւն խանդավառութեանց շունչը, որ կարծես կը քսուի քեզի, կը հպի, զգեստներդ կը շօշափէ, մարմինդ կը շոյէ և շրթունքդ կը գգուէ :

Ամբողջ պայքար մըն է որ բացուած է հնարոյր, պատուելիական տեսակէտներու դէմ, որ կը սահմանափակեն, կը կաշկանդեն արուեստին ազատ գնահատութիւնը :

Մամուլը իրար է անցած : Լաւագոյն գրողներ գրիչ տուած, մտաւորական և գեղարուեստական առաջապահի իրենց գրոջը կը պանծացնեն, կը փառաքանեն, կ'աստուածացնեն Սառան, կը թուեն փաստեր, իրաւան, արդարացի և արաւարտանական ապացոյցներ՝ անոր գործունէութիւնը մոցնելու համար Խորհուրդին սահմանումներուն մէջ : Ուսուցիչ, անլից աւելի բարձր, անհասանելի արուեստով ուսուցիչ կայ միթէ. տնօրէն. քանիցս արդէն թատրոնի տնօրէն եղած է դերասանուհին, առանց հաշուելու այն կործանումի վտանգով ձեռնարկները որոնց յաղթանակեց իր հանճարովը վաստկած դումարներով և անհատական կորովի ջանքերով : Այս է ահա մէկ հիֆը միայն որուն վրայ կը պայքարին, այս «անխախտ» թատերական իտէալին և ամենամեծ գերասանին համար որ ապրած ըլլայ երբեք», ինչպէս կը յորշորէ Մ. Բաթիւլ Մէնտէս :

Բայց ո՞վ է Սառային բազդաւոր ընկերակիցը, որուն վրո՞ջ նուազ յոյս կար պտտուանշանուելու, քան Սառայի, որունը ստոյգ կ'երեւէր այն անգամ :

Իր ջեր ի՞նչ և ցնցող ձայնով, բեմական մոտացութիւնով և վերջապէս ամէն բանի մրացումով Ռօշ Բաւօն եղաւ. քնարերգական ողբերգուի կատարելութիւնը, իտէալը : Ստեղծիչն է ան իր դերերուն, զանոնք խորհրդանշողը, բարձրացողը : Դեռ 49 տարու է, և անխողջ աշխատաւոր մը : Իր ձայնը վառ է, և այժմ Օրէնա-Բօմիք մեծ թատրոնին փառքը կը հիւսէ : Ինք ամէնէն աւելի համբաւուած է Սիկիւռի, Ֆաուստի (Մարիլիթի դերը), Սալաւ-գոյի Օթէլլոյի (Տեղտեմոնա) Թան-Հաուզերի և Տոն-Ժուանի (Աննա) մէջ :

* * *

Արուեստագէտ կինէն ետք՝ Մայր-կինը :

Թերթերը այս օրերս պատկերը հրտարակեցին Տիկին Բասքըլէնի, զեռարի մայր մը, որուն զիւցաղնական պատմութիւնը մէջ բերելէ չիմ կրնար զտպել ինքզինքս :

Տիկին Բասքըլէն մանկամարդ կին մըն է համեստ թուակով

ամուսինի մը ընկերուհին որ կը բնակէր տան մը հինգերորդ յարկը : Անցեալ օր ինչպէս կ'ըլլայ իր սենեակին մէջ ալքողաւոր լա՛ւբար մը կը պայթի և ահա բոցերը կը տարածուին կայծակի արագութեամբ : Իր սիրասուն և միակ մանկիկին օրորոցի վարագոյնն ալ բռնկեցաւ յանկարծ :

Մայրը խելայեղ օրրանէն քաշեց գրկեց զաւակը և խոյացաւ գէպի դուռը : Ուշ էր սակայն : Բոցեղէն պատնէշ մը կ'որդիւէր անցքը : Պատուհանին քով վազեց : Բառուային վէճ մը կտր առջեւը : Վարանու մի պահերը՝ իրեն կ'սպառնային գիննային երախնեւոր :

Բայց մա՛յր էր ինք, և մայրութիւնը՝ վտանգի դէմ իր խիզախամտութիւնը փառաւորեց : Տիկ . Բասքըլէն վար նայեցաւ պատուհանէն : Մէկէն աչքին զարկաւ չէնքին ճակատը չըջապատող նեղ անցքը, որ զինկոյով պատուած էր : Երբ ուրիշ ատեն այդ թիղ մը լայնութեան վրայ ոչ իսկ ոտք դնել կրնար համարձակիլ, հիմա սա պահուս, այդ ահաբեկիչ եղերքով չըջանալը փրկութեան լայնածիր ճամբան թուեցաւ իրեն : Կործքին վրայ ուժգին սեղմած իր զաւակը, անհաւատալի և գերմարդկային կորովով մը, իշաւ հոն, և կռնակը պատին, աչքերը վեր բարձրացուցած՝ որպէս զի գլխու պտոյտ չունենայ իր ոտքին քով բացուող անգունդին առջեւ, սկսաւ կամաց կամաց առաջանալ չէնքին ճակատէն, ամէն վայրկեան իյնալու, գլտորուելու, ջախջախուելու ահաւելի մահուան մը վտանգին հետ գիրկ գիրկի :

Դրացիներ և փութացողներ, վարը փողոցին մէջ, անկարող բան մը ընելու, սարսափած էին այս յանդգնութենէն, և շատեր իրենց աչքերը գոցած էին ու անգին դարձած, անկուսին սոսկուս մէն խարաղանուած : Ոչ ոք ձայն կը հանէր : Լեզուներն պրկուած էր կարծես, քարացած, և չունչերնին բռնած տառապանքով կը հետեւէին պատկերին : Կիներ կ'արտասուէին : Յուզումը իր սոսկալի գազաթմնակէտին կը հասնէր, քանի՜ ողբերգական կը դառնար քաջարի մօր կայութիւնը :

Ահա՛ պատուհան մը հասած էր : Իր սենեակին ամէնէն մօտ պատուհանը : Կինը կարծես չունչ առաւ, նոր հոգի մը ներարկուեցաւ իր կործքին տակ : Բայց, փեղկերը գո՛ց էին... Ընդհանուր սիրտի ճիւղմ մը տեղի ունեցաւ, մար փննիրը ցնցուեցան, խեղճ մա՛յր, մահասարուու դո՛ւրը անգամ փակուած էր իրեն առջեւ : Չի լլկուեցաւ, համրոյր մը դրոշմեց իր կործքին կպած մանկիկին պղտիկ սիրուն զուռիին վրայ, և շարունակեց ճաքան :

Երբ երկրորդ պատուհանը հասաւ, աղտոտարար բաղուններ երկարեցան, գրկեցին ու ներս աւին զայն իր սիրասունին հետ : Ահա ուելի աղմուկ մը փրթաւ, ամբոխը կը ծափահարէր, կը գոռար :

վայրկեան մը առաջուան սարսափները խայտանքի, դոհունակութեան մակընթացութեան մը առջեւ տեղի տուած էին, ամէն մարդ վեր վազել կ'ուզէր տնտեսելու, հիանալու այս մօր վրայ որուն արիւթիւնը ամբողջ վէպի մը, թաորոնի' մը շքեղ նիւթն է :

Տիկ. Բասթըէն երբ զգաց թէ փրկուած է, յուզումէն իր ջիղերը զրգուռեցան, տաշնապ մը եկաւ վրան և նուազած ինկաւ :

Ո և է խորհրդածութիւն պիտի անշքացնէ մայրական այս լուսափայլ և դիցային զգացումը :

ՏԵԿ. ՄԱՌԻ ԼՈՒԻՉ

ՅՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԾՆՆԴԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՊԱՇԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Սաղմին նախնական շարժումը որո՞ւ գէ՞ մ' որ եղած ըլլայ, ծննդէք տղան բնաւորութեամբ և կերպարանքով անոր պիտի նմանի կ'ըսեն :

Յղի կինը ձիւթ ծամելու չէ, որպէս զի տղան մաքուր ըլլայ, եթէ տղան խաղցած ատեն իր մօր փորի վրայ դրուած ձեռքին տալէն մէկդի քաշուի՝ արու է, եթէ ձեռքի տակ մնայ՝ աղջիկ է :

Յղի մօր մը ստինքին պակուսքին բոլորաթիւր եթէ չատ սեւ ըլլայ, ծնելիքը աղջիկ է :

Եթէ յղի կնկան պոկունքը և պորտը դէպի վեր ցցուած է, ծնելիքը արու է. իսկ դէպի վար կախուած ատեն, աղջիկ է :

Եթէ յղի կնկան մը աչքերն աւելի եռանդուն ու կենդանի երեւին, ծնելիքը արու է, իսկ հակառակ պարագային աղջիկ է :

Յղի կնկան զգացած տարօրինակ ախորժակները դոհացուելու են, եթէ ոչ վիժում առաջ կուգայ :

Յղի կնկան կաթը չոր հողի կտորի մը վրայ կթելով՝ քիչ մը ատեն արեւի տակ կը դնեն. այն ատեն եթէ կաթը հողին երեսը մնալով՝ փայլուն հեռք մը թողու, ծնելիքը արու է, իսկ եթէ խալաւ ծծուի անկէ առանց այսպիսի հեռք մը թողելու, աղջիկ է :

Յղի կնկան կաթը գաւաթ մը ջուրի մէջ կթած ատեն եթէ վերէն վար երթայ սիւնաձեւ, տղան արու է, իսկ եթէ երեսը մընայ, էգ է :

Նոյնպէս այսպիսոյն կաթը կտաւատի իւղի մէջ կթուած ա-

տեն եթէ ընկզմի իւղին մէջ, ծնելիքը աղջիկ է, իսկ եթէ երեսը մնայ, արու է:

Եթէ մօր տղարեքի նախնական երկունքը ողնայարի մէջէն սկսելու ըլլայ, ծնելիքը արու է, իսկ եթէ աղբրի և արգանդի մէջտեղէն սկսի, աղջիկ է:

Եթէ ծնած տղուն ընկերի լարը նոյն ընկերով կեդրոնէն սկըսած է, ուր'չ անգամ ծնելիքը աղան արու պիտի ըլլայ, իսկ եթէ եղբրքէն սկսած է, էգ:

Հօր ու մօրը և տարուան Տանուտէրին անուններուն տառերը հա՛րկելով՝ կը գումարեն, եթէ գումարն անգոյգ թիւէ բազկացած ըլլայ, ծնելիքն արու է, իսկ գոյգ եղած ատեն, էգ է: Այս պարագայիս (ու) երկբարբառը մէկ գիր սեպեղու է և անձայն (յ) գիրը հաշուելու չէ:

Հաց թխած միջոցին կտոր մը խմոր առնելով՝ թռնիրը, կրակին վրայ կը ձգեն, եթէ այն խմորը եփուելով՝ վրան ցցուածներ ունենայ, ծնելիքն արու է, եթէ ոչ, էգ:

Հացի մէջ պատահա՛մբ ողջ մնացած ցորեն մը երբ գոնեն, զայն յդի կնկան գլխուն վրայ կը դնեն, որ գլուխը շարժելով գետին ձգելու է գայն. ահա կրնային, եթէ ցորենը իր պատած կողմին վրայ խնալու ըլլայ, ծնելիքն արու է, իսկ եթէ ոչ, էգ:

Առանց յդի կնիկէն տեսնուելու քիչ մը աղ կը ձգեն անոր գլխուն վրայ, և այս միջոցիս կը նային. եթէ այն կինը իր ձեռքը անդիտակցաբար դէպի վեր շարժէ, ծնելիքն արու է, իսկ դէպի վար շարժած ատեն, էգ է:

Յդի կնկան երկունքի տտեն մանկարարձը երկաթեայ շա՛փուրով մը տանը չորս պատերուն վրայ խաչանշաններ կ'ընէ, որպէս զի ծննդեան կինը զիական ազդեցութիւնէ ազատ մնայ, և յետոյ այդ շա՛փուրը երկունքի մէջ եղող կնկան ձեռք կուտայ. ծնելէն վերջն ալ զայն միշտ իր մնարին վերեւ կը դնէ, զոր պարտի նորէն չուրս ելած ատեն ձեռքը բռնել:

Ինչպէս երկաթը նոյնպէս սև սոււրճ (արջնդեղ) կոչուած սև հունտը զիւրահալած զօրութիւն ունի. ուստի երկունքի մէջ եղող կինը պարտական է այն հունտէն քանի մը հատ հացի մէջ դնել և ուտել, որպէս զի սատանաները (թրպղ կամ ալք) անոր փորը մըտնելով իր լեարդը չտանին կամ աղուն չ'ընտեն:

Եթէ երկունքը երկարատեւ ու դժուարին ըլլայ, Երուսաղէմէն բերուած իննսունըփնոց նոյնիական հա՛թիչ մը բերելով՝ անոր ձեռքը կուտան, որ դիւրաւ ծնի: Կամ թէ Եփրատ գետէն երկցս անցնող մէկը կը գոնեն որ գալով երեք անգամ անոր բերնին մէջ կը փչէ, որպէս զի դիւրաւ ծնի: (Ահա գետապաշտութեան նշմար մը):

Այն կնկան զաւակները որ սո՛վորաբար մեռած կը ծնին, կամ թէ չուտ կը մեռնին, կ'ըսեն թէ թըպղէն թունաւորուած են, որ

գորտանման կենդանի մըն է եղեր. ուստի գայլի մը մորթ կը գըտ-
նեն և նոր ծնած երախան անոր բերնէն անգամ մը կ'անցունեն,
որպէս զի ապրի: Կամ թէ գաշտ կ'ելնեն և պտտած առնենին եթէ
պատահամբ օձ մը տեսնեն որ գորտ մը բռնած է բերանը, իրա-
րու կ'ըսեն. «Թող էդ գորտն իւր տեղ, որ թրպղին է դեղ»: Ահա
օձը կը թողու զայն: Կամ թէ յատուկ այս բանին համար Համայնի
մը կը գտնեն և անոր ծոցը կրել կուտան որ տղան ապրի:

Երբ ծնած տղան ուշաթափ րլլայ, անոր ընկերը իսկոյն կրա-
կը կը ձգեն, որպէս զի անոր մէջ փոխադրուած տղուն հոգին կրա-
կէն նեղուելով՝ կրկին տղուն մէջ վերադառնայ:

Տղուն պորտը կտրած ատեն անկէ կաթած արիւնը նոյն երա-
խային երեսը կը քսեն, որպէս զի ան կարծրաթուշ լինի:

Տղուն ընկերը թաղելու ատեն դարձեալ քանի մը հատ սեւ
սանիձ կը ձգեն հետը ու քանի մը հատ ալ ստեղ կը զարնեն վրան
և ապա պատանքելով կը թաղեն մոխրանոցի մը տակ, որ թըպղի
աղեցուցենէն ազատի տղան:

Ծնած տղան լուսնոյէն վերջ՝ զայն աղ ջրի մէջ կը խոթեն,
կամ անոր ամբողջ մարմնոյն վրայ փոշիացած աղ կը ձգեն, մա-
նաւանդ փափուկ տեղեր և այն վիճակի մէջ երեք օր երեք զիշեր
խանձաբուրով փաթթած կը պահեն, անտարբեր մնալով անոր ճի-
շերուն, որպէս զի վերջը անոնց մէ գէշ հոտ չի գայ: Տղան խանձա-
բուրի մէջ փաթթած ատեն ալ այնչափ աժուր կը կապկպեն անոր
ձեւքը ու օտքը որ կատարելագէտ եգիպտական մոմիայի մը կեր-
պարանքը կը ստանայ, յուսալով որ այն կերպով անոնք վայելուչ
սրունքներ, թեւեր և հասակ կ'ունենան, (Որպէս թէ Եւրոպացիք
կամ Ամերիկացիք Հայերէն պակաս վայելուչ են այս պրկումներուն
չենթարկուելով):

Կիները ծնանելէն վերջ բնականապէս քունի արորժակ կ'ու-
նենան. ուստի քնանալէն առաջ՝ պարտին քանի մը հատ նոյն զի-
ւահալած սեւ սունիձ կլլիլ, իրենց անարէն անրաժան պահելով նաեւ
վերոյիշեալ երկաթ շաւիութը, որպէս զի անոնց քնացած պահուն
«քան զմեզ ազէկներ»ը իրենց վնասակար դերը չկատարեն:

Եթէ ծնած տղան արու լինի մանկաբարձը իսկոյն մօրը կ'ըսէ
«Մէջքիդ աւետիս», իսկ եթէ էգ է, լուռ կը մնայ:

Եկեղեցին մկրտուելու տարուած երախային՝ փողոցի դռնէն
դուրս հանուած ատեն՝ կը նային թէ ո՞վ կ'ելնէ իր դիմաց, վասն
զի անոր անփշապէս բնդ առաջ ելնողէն կը գուշակին տղուն ա-
պագայ վիճակը. այսինքն՝ եթէ չուն մը ելնէ, աղան իր զգեստ-
ները չուտ կը կտրտէ. եթէ այլադաւան մարդ մը ելնէ, տղան
թուլահաւատ կը լինի, ևն:

Մայրը ծնանելէն մինչեւ 40 օր արեւու տեջեւ հանուելու չէ,
և այս պահուս անոր էրիկը իր պառկած տան տանիքը ելնելու չէ
բնաւ, վասն զի այս կերպով երախան երթալով կը հալի ու կը
մաշի մինչեւ որ մեռնի, և այս բանս «քառասունքկոխ» կը կոչուի:

ՎԱՏՈՒՂԻ

ՄԱՅ ԵՒ ՅՈՒՂԱՐԿՂԻՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ. ՊԱՊԱԵԱՆԻ

Յաւօք կը ծանուցանենք թէ կայս. Պալատին նախկին ոսկերչ-
չապետ և Գերմանիոյ վեհ. կայսեր ոսկերիչ Կարապետ Էֆ. Պա-
պան կնքած է իր մահճանայուն, անցեալ հինգշաբթի գիշեր:
Ծառաթօր, ժամը ՏՄ/շին Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին մէջ
կատարուեցաւ յուղարկաւորութիւնը: Հանգուցելոյն ընկուղենիէ
գազաղը դրուած էր եկեղեցին մէջտեղը, չքեղ մահաբեմի մը
վրայ: Մեռելական արարողութեանց կը նախագահէր Տ. Գրիգորիս
Արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան, իր չուրջը ունենալով Բերայի քա-
րովիչ Տ. Հմայեակ և Պատր. Փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ սրբազան-
ները, Տ. Ղեւոնդ, Տիրայր, Մարկոս և Արարթեան վրդ.ները,
ինչպէս նաև բազմաթիւ քահանաներ, և Էստիան վարժարանի եր-
գելիչ աշակերտներէն խումբ մը, որոնք ներգաշնակ կերպով կ'եր-
գէին մեռելական երգերը:

Եկեղեցին լիցուած էր հոծ և ընտիր բաղմոթեամբ մը, մայ-
րաքաղաքի բարձր գասակարգէն, վաճառական, ոսկերիչ, պե-
տական պաշտօնատար՝ Հայ և օտարազգի: Հանգուցելոյն պարա-
գաներուն վախաքին համաձայն ո՛չ դաւբանական խօսուեցաւ և
ոչ ալ ծողիկոսակ զրկուեցաւ: Մի միայն ծաղիկոյակ զրկած էին
հանգուցելոյն երեք որդիները և Սամաթիոյ Աղքատախնամ մար-
մինը:

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ, ներկալք իրենց յաւակ-
ցութիւնները յայտնեցին Պապան Որդիներուն: Յետոյ հանգու-
ցելոյն գազաղը դրուեցաւ քառաձի չքեղ կոռքի մը մէջ և ա-
ռաջնորդուեցաւ Շիշլիի Աղդ. գերեզմանատունը ուր ամփոփուե-
ցաւ մարմինը ընտանեկան յատուկ դամբարանին մէջ:

Հանգուցեալ Կարապետ Էֆ. Պապանի յուղարկաւորութեան
աւթիւ փոխան ծաղիկոսակի բաղմոթիւ նուիրատուութիւններ եղան
թէ՛ Աղդ. Հիւանդանոցին և թէ Գալֆեան Որբանոցին:

Ծաղիկ ալ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պապան ըն-
տանիքին:

ԻՐՐԱՆՈՍԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

Ամսոյս 9ի կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ամասիոյ Իրրանոսեան աղջկանց վարժարանի աւագերէի հանդէսը Ս. Նիկողոս եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ: Ներկայ էին րազմաթիւ պաշտօնական և ալ անձնաւորութիւններ: Օրուան պատշաճ ճառեր և արժանատիութիւններ կատարուեցան: Երոնք կ'ընդմիջուէին նուազով ու երգերով: Վարժարանը այս տարի ընթացաւ արտուհի չունի, քանի որ դասընթացքին վրայ տարի մը եւս բարձրացնել որոշուած է:

Ամսոյս 10ին ալ տեղի ունեցաւ Ամասիոյ Իրրանոսեան Առեւտրական Վարժարանի Թ. Տարեշրջանի աւագերէի հանդէսը, որուն ներկայ էին միւթէտարք Ճէվաթ պէյ, Հաճի Մարութէ էֆ. Իրրանոսեան, տաշնորդական Տեղ. Սահակ վրդ. Օտապալեան և 500է աւելի հանդիսակոններ: Այս տարուան շրջանաւարտներն են.— Պրք. Գրիգոր Գալուստեան, Յակոբ Սամուէլեան, Գէորգ Գուլեան, Յարութիւն Նաղարեան, Գրիգոր Յովնանեան, Յովհ. Քէշիշեան:

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԲԱՐՁՐԱՅԻՅՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆ ԱՂՋԻԱՆՑ

Նախակրթարան մանչերու եւ երկսեռ Մանկապարտէզ

ԳԻՇԵՐՈԹԻՆ ԵՒ ՅԵՐԵԱՆԱՅ

Բ Ա Ն Կ Ա Լ Թ Ի

Գրդ Տ Ա Ր Ե Շ Ր Ջ Ա Ն

Վարժարանիս Դրդ տարեշրջանին վերամուտը, յետ ամառնային արձակուրդի, տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Օգոստոս 28ին և դասախօսութիւնները նոյն օրը պիտի սկսին:

Կը հրաւիրուին աշակերտաց ծնողքը և նոր աշակերտ տալ փափաքողները, այցելել վարժարանս և տեսակցելով Տնօրէնութեանն հետ արձանագրել տալ իրենց որդիները յաշակերտութիւն:

Կ'ընդունուին նաև այցելու աշակերտուհիներ. ձեւագիտութեան, նկարչութեան և ուսման ու է ճիւղի համար:

Աշակերտաց և աշակերտուհաց արձանագրութիւնները կը սկսին Օգոստոս 1ին և տեղի կ'ունենան ամէն օր կէս օրէ առաջ:

Հիմնադիր-Տնօրէն

18 Յուլիս 1906

Յ. Գ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

1—6

ՀԱՇՈՒՍԿԱՆ ՀԱՆՃԱՐ

Ուրբերոց հարցում

Սեղանաւոր մը իր ապակեղարանին մէջ շարած էր 24 հաս
հինգնոց ոսկի բայց այնպիսի ճարտարութեամբ որ 25 կ'երեւար:
Ինչպէս շարած էր:

Լուծումները կ'ընդունուին միայն այս թուղթին վրայ մինչեւ
յառաջիկայ Գշ. իրիկուն: Վիճակաւ պիտի տրուի շահողին երեք
ամսուան Ծաղիկ:

Ն Ո Ր Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ստացանք Յովհաննէս Էսկիեան Գրասան նոր հրատարակած
«Գեղեցիկ Վարժութիւն Մայրենի Լեզուի առաջին ճարհ» անուն
գիրքը, պատրաստուած յատկապէս տաճկական գաւառներու համար:

Գիրքը կը խտացնէ իր մէջ շատ մը առաւելութիւններ՝ որոնց
կարելի է տեղեկանայ պղտիկ քննութեամբ մը, գիրքին մաս կազ-
մող բառարանը մանաւանդ՝ շատ կը զիւրացնէ ուսուցիչներուն
գործը, քանի որ տղաք առանց նեղուելու պիտի փախաքին պատ-
րաստել իրենց դասերը՝ բլլայ դպրոցէն ներս կամ անկէ դուրս:

Գրատան զեղչն է $\frac{1}{10}$ (2), բայց աղքատիկ դպրոցներու համար
մասնաւոր զեղչ ունի: Հասցէն է՝ Պոլիս, Խօրասանճեան խան,
նոր Գրատուն:

Ստացանք նաեւ Յարութիւն Աթանասեանէ պատրաստուած
«Գրահաշիւ» անուն գործը: Միակ ու լաւագոյն գործ մըն է այս
գիրքը իր տեսակին մէջ, յանձնարարելի մեր բոլոր վարժարաննե-
րուն: Գին 10 դր.: Վաճառման կեդրոնն է զարձեալ Յովհաննէս
Էսկիեան Գրատունը:

Գ Ր Պ Ա Ն Ի

Ա Ն Գ Լ Ե Ր Է Ն Է Հ Ա Յ Ե Ր Է Ն

ԲԱՌԱՐԱՆ

Գին 8 դրուշ

Կեդրոնատեղին է Սաղահան Տպարան

Արտեսատէր Ա. ՍԱԳԱՆԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՂԻԿ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 դրուչ: Վեցամսեայ 25 դրուչ:

ԳԱԼԱՏԱՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 դրուչ: Վեցամսեայ 27 դրուչ:

ԱՐՏԱՍԱՀԱՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք:

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար դիմել մի՛ միայն՝

{زاغيك غزته سی}

در عایدہ غلطہ قورشونلی خاندہ نومرو ۷

Շ Ա Ր Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ «Ծ Ա Ղ Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Գուրչունյու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK."

Constantinople, Galata, Kourchoum Han, N° 7.

ՔԱՆՈՏԻՄԻՆԻ

ՔՈՒՆՍԸ

ԵՒ

ԲՈՒՏՈՒՆ

Բարեգի բժշկական կառու-
նէն վկայեալ քիմիագէտ Մ.
ՖԼԱՎԷԻ կողմէ պատրաստա-
ռած:

Քալոտրէմիին ըստոյն եւ քոէմը մեծ համբաւ կը վայելեն
իրենց հաճելի յատկութիւններուն համար: Առանց վերապահութեան
կարելի է ըսել թէ ասանք այս կարգի պատրաստութեանց ամենէն
գերազանցներն: Քալոտրէմիին քոէմը ամէն տեսակ օճառէ աւելի
լաւ կը մաքրէ մորթը: Երբ ամէն օր գործածուի գեղեղկութիւն,
թարմութիւն եւ առուգութիւն կ'ընծայէ արտաքին երեւոյթին:
Իսկ քալոտրէմիին բուտոյն ալ այս դեղեցիկ արդիւնքները կը
լրացնէ, ճերմկցնելով դէմքը բնական կերպով մը:

Այս աննման քոէմը եւ բուտոյն կը ծախուի Բերա, Պօն, Մառ-
չէ, Կալաթա, թիւնէլի փողոց Մ. Հիսարի, Սթանպուլ եւնի Ճափ,
Մ. Քլէտիթիլա Հանօրույօի եւ Մահմուտ Բաշա, Մ. Բօսթաքի Մի-
խայրիտի վաճառատունները:

ԲՈՊԵՐԴ ԳՈՒԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի 28/10 Սեպտեմբ. 30: Կարգադրութիւններ եղած են վստահականական ուսումը բողոքական կառուելութեամբ անցնելու: Համարձակութեամբ Վարժարանիս մասնաւոր քննիչը՝ ուսանողներու առողջութեան, մայմնաւորութեան և խաղերուն, ինչպէս նաեւ վարժարանիս բնոյժները առողջապահական վիճակին վրայ կը հսկէ: Մարմնամարզի նոր եւ զեղեցիկ մասնաւոր շէնք մը կառուցուած է նորոգապէս, իր մէջ ունենալով մարմնամարզի ամէն տեսակ գործիքներ, վերջին դրութեանց համաձայն: Եւ շէնք տարիէ ի վեր բացուած է նաեւ փոքր շէնք ուր կ'ըրգանային մենչել: 10 տարեկան աշակերտներ 3—8

ՀԱՅՈՒՆԵԱՅ ՎԱՐՃԱՐԱՆ

Ս. ՏԱԲԱԶԱՐ

Այս վարժարանը, զոր կը վարեն ինն անդամներէ բաղկացած խնամակալութիւն մը, և քննիչ ու Ամերիկացի 11 ուսուցիչներէ կազմուած ձեռնհաս ուսուցչական խումբ մը, հիմնական դաստիարակութիւն մը կուտայ բոլոր իրենց դիմող հայ աղջիկներուն: Կուսանդուին բնական, իմաստասիրական, չափական և այլ գիտութիւններ: Մասնաւոր ուժ կը տրուի հայերէն և անգլ. լեզուներուն: Կուսուցուին նաեւ թուրքերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներ: Վարժարանին երկու բնոյժակ եւ օգուէտ շէնքերը, ինչպէս նաեւ խնամակալութեան երկու քննիչ անդամները մեծապէս կ'ապաստանեն աշակերտուհիներուն առողջութիւնը: Անատուրուի Երկաթուղին, որուն մէկ մասնագիծը մինչեւ քաղաքը կ'երկարի, ճամբորդութիւնը խիստ դիւրին եւ հաճելի կ'ընծայէ: Գիշերօթիկներու տարեթիւան է. 1. օտ. ոսկի, զոր երկու մասնավճարով պէտք է հատուցանել: Դպրոցի կ'ըսի համար 5 կամ 3 ոսկի կը պահանջուի, դաստառութեան թիւին համեմատ: Երգեհոնի դասի համար 2½ ոսկի կը պահանջուի: Վարժարանին Ի. Բ. տարեշրջանը կը սկսի Ս. սեպ. 12 (Ն. Տ.). Ինչ իրիկունը, Վարժարանին նոր յայտագիրն ուղղորդուած ձեւ կը գրուի:

Ա. Ե. Ե. տեղեկութեանց համար դիմել Մ. Բ. Թի, Պայպրէ Հատ. Կ. Պայպ. կամ գետի Տոք. Ս. Է. Գ. Գալաթեանի, Ատե. նապետ խնամակալութեան, Ատարագար: 3—12

ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Տ. Յ. ԲՕԼԱՔ ԵՒ ԸՆԿ.

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1860 թ.

Գրեթէ կէս դարէ ի վեր հանրութեան վստահութիւնը գրաւած կօշիկի եւրոպական այս մեծ գործարանը՝ որով զխաւար մթերանոցն է ՄԻՄԻԱՅՆ ԲԵՐԱ, ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 401

կը հայթաթէ արանց, կանանց և տղայոց յատուկ զանազան տեսակ կօշիկներ որոնք իրենց չիքութեամբ և տոկունութեամբ կը զերազանցեն միւս նմանօրինակ վաճառատանց ապրանքները:

Անգամ մը դիմել բաւական է գործ մնալու համար: 18—50

